

مدرسه‌های توان بخش

گزارشی از کارگاه آموزش تربیت مدرس برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

باید فرایندمحور باشد، پیوستگی مناسبی داشته باشد و تفاوت‌های فردی در آن لحاظ شود. در این زمینه، بدون توجه و کمک خانواده‌ها نمی‌توانیم به اهداف خود برسیم. یکی از سیاست‌های هشت‌گانه سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور، آموزش خانواده است. آموزش و توان بخشی مبتنی بر خانواده در پیشبرد اهداف سازمان بسیار راهگشا خواهد بود. حضور دکتر طبری، نماینده یونسف، در جمع شرکت‌کنندگان کارگاه معلمان با مهارت‌های چندگانه یکی از امتیازات این دوره بود. ایشان با ابراز خرسندی از حضور در این کارگاه اشاره کرد: «چالش‌هایی در آموزش و پرورش وجود دارد که باید حل شوند. این چالش‌ها ممکن است درون سازمانی و برون سازمانی و مربوط به جذب، پذیرش و انتقال مفاهیم به دانش‌آموزان باشند. جامعه چگونه می‌تواند این مشکلات را برطرف کند و والدین در این میان چه نقشی خواهند داشت؟ توسعه و برگزاری

آموزش انفرادی، روش‌های آموزشی نوین به دانش‌آموزان طیف اوتیسم و سایر گروه‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ارائه شد.

در برخی از گروه‌های استثنایی، آمار دانش‌آموزان کاهش یافته و در نتیجه برخی از کلاس‌ها چندپایه شده است. به همین سبب، یک معلم استثنایی باید با تمامی گروه‌های استثنایی آشنایی داشته باشد. چنین کارگاه‌هایی ضمن تقویت بنیه علمی همکاران، به سازمان‌دهی بهتر نیروی انسانی و پوشش حداکثری دانش‌آموزان با معلولیت‌های مختلف کمک می‌کنند. یکی از چالش‌های مهم، کار با دانش‌آموزان نابینا و ناشنوا با هوش‌بهر عادی است که از کتاب‌های دانش‌آموزان عادی استفاده و در کنکور شرکت می‌کنند. در آموزش کودکان ناشنوا بر تربیت شنیداری و افزایش خزانه لغات، و در گروه نابینا و کم‌بینا بر آموزش استفاده از خط بریل و جهت‌یابی تأکید می‌شود. ارزشیابی دانش‌آموزان

دومین کارگاه آموزشی تربیت مدرس روش‌های نوین آموزشی و ارزشیابی تحصیلی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، در بخش‌هایی از کشور با هدف تربیت مدرس و اعزام آنان به استان‌های مجری در استان گلستان در سه بازه زمانی در سال گذشته با تلاش دفتر امور بین‌الملل وزارت آموزش و پرورش، یونسف، سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور و آموزش و پرورش استثنایی استان گلستان برگزار شد. رسالت برگزارکنندگان این کارگاه، تربیت معلمان با مهارت‌های چندگانه در مواجهه با دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه و معلولیت‌های مختلف بود. استان گلستان میزبان استان‌های خراسان رضوی، خراسان جنوبی، خراسان شمالی، سمنان، مازندران، البرز، گیلان و تهران بود. در این کارگاه، شیوه‌های تغییر نگرش مدیران و معلمان مدارس پذیرا در جهت توسعه فراگیرسازی آموزشی و پرورشی، آموزش خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، تنظیم و طراحی برنامه

پایین تر از میانگین قرار گرفته‌اند. سن عقلی دانش‌آموزان دیرآموز از سن شناسنامه‌ای آن‌ها کم‌تر است. در بسیاری مواقع دانش‌آموزان دیرآموز، کم‌توان ذهنی تلقی می‌شوند اما باید توجه داشت که این دانش‌آموزان در رفتارهای انطباقی مشکل چندانی ندارند. آن‌ها فاقد کم‌توانی ذهنی ولی دارای محدودیت در یادگیری هستند؛ دیر یاد می‌گیرند و زود فراموش می‌کنند.»

در این جلسه **نسیم عزیزی**، مدیر ارزشیابی سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور، اظهار داشت: «ساختار آموزشی شامل این دوره‌هاست: دوره پیش از دبستان نوآموزان با بهره هوشی عادی، دوره پیش از دبستان نوآموزان کم‌توان ذهنی، دوره ابتدایی دانش‌آموزان با بهره هوشی عادی، و دوره ابتدایی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی. واژه ارزشیابی به معنای یافتن ارزش‌ها، فرایندی نظام‌یافته برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات است؛ به این منظور که اهداف و میزان آن مشخص شود. در آزمون‌های سنتی به نیاز افراد غیر از آزمون‌شونده پاسخ داده می‌شود و رتبه‌بندی دانش‌آموز اهمیت دارد.»

در ادامه دو ایده برگزیده جشنواره نوجوان سالم را می‌خوانید:

خانواده، تغییر نقش‌ها و مسئولیت‌ها در خانواده، ضربه روحی و بروز ناامیدی و خشم و از بین رفتن پیوند بین اعضای خانواده است. پنج عامل مؤثر بر نحوه واکنش خانواده‌ها به کودک دارای نارسایی عبارت‌اند از: ثبات عاطفی اعضای خانواده، ارزش‌ها و باورهای مذهبی، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، و نوع و شدت ناتوانی.»

در این جلسه دکتر **بخشایی**، یکی دیگر از مدرسان دوره، اظهار داشت: «کودکان دیرآموز با هوش‌بهر مرزی، دارای بهره هوشی بین ۷۰ تا ۸۵ هستند و در حفاصل یک یا دو انحراف معیار

چنین کارگاه‌هایی باعث می‌شود که معلم استثنایی تا حدی به مسائل تمامی گروه‌های استثنایی اشراف یابد. در برنامه‌های آموزشی، باید از کلاس‌های نظری کاسته شود و تأکید بیشتر بر حوزه مهارتی و عملی باشد. در حوزه آموزش و پرورش استثنایی باید از تمام ظرفیت‌ها برای تقویت مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان استفاده کنیم.»

حجتی نسب، مدرس اولین روز کارگاه، در بخشی از مطالب خود در خصوص شیوه‌های تغییر نگرش معلمان و مدیران مدارس پذیرا اظهار داشت: «هدف از آموزش فراگیری، آماده کردن فردی کارآمد و توانمند برای جامعه به‌منظور رشد و شکوفاسازی و به فعل درآوردن استعدادها و توانمندی‌های خود است. با توسعه و اجرایی کردن فراگیرسازی، مشکلات موجود در آموزش و پرورش استثنایی و عادی رفع می‌شود و درنهایت، از طبقه‌بندی دانش‌آموزان و تبعیض بین آن‌ها جلوگیری به عمل می‌آید.»

در ادامه دکتر **الهی**، یکی دیگر از مدرسان کارگاه، در زمینه آموزش خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به این موارد اشاره کرد: «پیامدهای داشتن فرزند با نارسایی در خانواده شامل تغییر الگوی ارتباطی درون خانواده، تغییر قدرت در

رادیو مدرسه

سپردن مسئولیت سیستم صوتی مدرسه در ساعت تفریح به دانش‌آموزان مدرسه‌گریز و پرخاشگر با توجه به علاقه آن‌ها به بازی‌های رایانه‌ای

حسین نقوی‌شاهکوئی، مدیر آموزشگاه استثنایی شهیدگولکلائی علی‌آبادکتول

سال‌های قبل با اجرای طرح حیاط پویا در مدرسه در ذهن ما شکل گرفت. مشکلاتی مثل از دست دادن پدر، توجه افراطی والدین و ویژگی‌های دوران بلوغ، رشد در خانواده بدسرپرست و اعتیاد پدر، منجر به بروز رفتارهای پرخاشگرانه و گاه فرار از مدرسه می‌شد. پس با مشورت و همکاری خانواده‌ها با عوامل اجرایی و مشاور مدرسه و شناخت استعداد و علاقه دانش‌آموزان درصدد کمک به آن‌ها و اصلاح رفتارهایشان برآمدیم. بر این اساس، تصمیم گرفتیم با روشی به‌ظاهر ساده، استعداد و علاقه آنان را در جهت درست مدیریت کنیم و آن‌ها را یاری دهیم تا با نظارت والدین و اولیای مدرسه هم به بخشی از علاقه خود دست پیدا کنند و هم به‌طور غیرمستقیم به آنان آموزش دهیم که از فناوری در جهت درست بهره ببرند و هزینه‌هایی را که صرف بازی‌های رایانه‌ای می‌کنند، برای خود و خانواده به حداقل برسانند. پس، مسئولیت سیستم صوتی مدرسه و پخش آهنگ ورزشی، موسیقی و شعرهای کودکانه مناسب بچه‌ها را در ساعت تفریح را به آنان سپردیم. در ساعت کلاس هم با توجه به علاقه‌مندی آنان به رایانه و بازی‌های رایانه‌ای در کنار درس، از این فناوری هم به‌صورت کنترل‌شده و نظارت معلم، استفاده مطلوب به عمل آمد.

یا اقدام به خودکشی داشته‌اند. از طرفی هم بازی‌های فعالیتی طبیعی و لذت‌بخش، برای بیان احساسات، برقراری روابط، توصیف تجارب، آشکار کردن آرزوها و خودشکوفایی است. از روایات و احادیث چنین برمی‌آید که دین مبین اسلام به کودکان و بازی آنان توجه خاصی دارد و این امر مهم در سیره ائمه اطهار (ع) و پیامبر گرامی اسلام (ص) به‌وضوح نمایان است. استحکام نظام خانواده نیز از جمله عواملی است که به سبب فرایند صحیح اجتماعی کردن فرد، در جلوگیری از خشونت‌گرایی مؤثر است. مسلماً تعادل در این نهاد مهم و ایجاد الگوهای رفتاری و تربیتی مناسب که توازن را مراعات کنند، در کاهش بسیاری از خشونت‌ها نقش بسزایی دارد. وجود فاصله و شکاف طبقاتی و فقر و غنای بیش‌ازحد، سن بلوغ و رشد، نیاز به توجه از طرف والدین و اولیای مدرسه، افراط و تفریط در توجه به فرزندان، فقدان محبت و توجه ناشی از فوت یکی از والدین، از عوامل بسیار مؤثر بر خشونت‌گرایی و پرخاشگری کودکان هستند. دانش‌آموزان در چنین شرایطی به بهانه‌های مختلف درصدد فرار از مدرسه و شانه خالی کردن از مسئولیت‌های خود به‌عنوان دانش‌آموز برمی‌آیند و بر این اساس باید به دنبال راهکاری منطقی برای ترغیب آنان به حضور در مدرسه باشیم. این روش آموزشی - پرورشی از

خانواده از ارکان و نهادهای اصلی هر جامعه و یکی از طبیعی‌ترین گروه‌هایی است که می‌تواند نیازهای عاطفی، تکاملی و معنوی انسان‌ها را برطرف کند. سلامت و بالندگی هر جامعه به سلامت و رشد خانواده‌های آن بستگی دارد. اگر محیط خانواده سالم باشد، کودک دارای اعتمادبه‌نفس، مهر و محبت و احساس مسئولیت می‌شود. بررسی‌های متعدد نشان داده است که اگر کودک مورد توجه خانواده قرار نگیرد یا از خانواده طرد شود و یا برعکس، بیش از حد مورد توجه و حمایت واقع گردد، آماده کج‌زوی، ناسازگاری و تجاوز به حقوق دیگران خواهد شد. بعد از خانواده، نهادی که می‌تواند به تکامل شخصیت دانش‌آموزان کمک کند و آن‌ها را مسئولیت‌پذیر بار آورد، مدرسه و مربیان آموزشی و پرورشی است که قادرند با شناخت علائق و استعدادها و تشویق آنان به انجام دادن مسئولیت‌هایی در حد توانشان، انگیزه آن‌ها برای یادگیری امور آموزشی و پرورشی را افزایش دهند. برخی از عوامل زمینه‌ساز اعتیاد در نوجوانان عبارت‌اند از: داشتن والدین معتاد، افرادی که در کودکی مورد آزار و اذیت دیگران قرار گرفته‌اند، افرادی که ترک تحصیل کرده‌اند یا سابقه فرار از مدرسه به‌صورت غیرمعمول دارند و نیز افرادی که اعمال خشونت‌بار یا تخلف در رفتار

گل بی خار کجاست؟

استفاده صحیح از پیامک و شبکه‌های اجتماعی و دنیای مجازی در تقویت دینی دانش‌آموزان و کاهش خشونت و پرخاشگری در آنان

زهرا کمشی‌کمر، معاون آموزشی آموزشگاه شهیدگولانی علی‌آبادکتول

شبکه اجتماعی را می‌توان مجموعه‌ای از افراد، سازمان‌ها یا مجموعه‌های اجتماعی دیگر دانست که از طریق روابط اجتماعی مانند دوستی، همکار بودن یا تبادل اطلاعات، با یکدیگر مرتبط می‌شوند (بشیر و افراسیابی، ۱۳۹۱). به‌رغم دیدگاه نه‌چندان مثبتی که در مورد کاربرد فضای مجازی در جامعه شکل گرفته است، می‌توان گفت که در جامعه کنونی، این فناوری جزء لاینفک زندگی مردم است و باید سعی کنیم نحوه استفاده صحیح از آن را به فرزندان خود آموزش دهیم. در شبکه‌های اجتماعی، همواره اعضای هر شبکه اجتماعی به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم به شرکت در فعالیت‌های واقعی در زندگی اجتماعی تحریک و تشویق می‌شوند.

خداوند در نهاد آدمی عواطف مختلفی قرار داده است که هر یک در کیفیت‌بخشی به زندگی او و جهت‌دهی به مسیر حرکتش نقشی خاص بر عهده دارند. البته باید توجه داشت که ایفای این نقش‌ها به‌صورت مطلوب، مستلزم زمینه‌سازی‌هایی است که قبل و پس از تولد انسان توسط مربیان، اعم از پدر و مادر و معلم، صورت می‌گیرد. مجموعه این تلاش‌ها می‌توانند در امر هدایت فرد مؤثر واقع شوند. خشم یکی از این عواطف است؛ زیرا وقتی آدمی خشمگین می‌شود، نیرویش برای انجام دادن کارهای سخت افزایش می‌یابد و در مبارزه با ظلم و دفاع از حق خود می‌تواند به او کمک کند. البته به‌شرط اینکه از حد اعتدال خارج نشود؛ زیرا در این صورت، عوارض نامطلوبی به همراه خواهد داشت.

تشویق به استفاده درست از پیامک و فضای مجازی (که یکی از علائق دانش‌آموزان در این برهه از زمان و در دوران بلوغ است) یکی از روش‌های تربیتی بود که به کمک آن به ایجاد رابطه دوستی و همدلی با دانش‌آموزی پرداختیم که در سن بلوغ و رشد خود بود و

جلوه‌هایی از خشونت و پرخاشگری در رفتار او هم در مدرسه و هم در خانه دیده می‌شد. از جمله دلایل رفتارهای او، ویژگی‌های دوران بلوغ، صرع و تشنج‌های طولانی، اعتیاد پدر، افراط و تفریط والدین در برخورد و رفتار با او و نگرانی دانش‌آموز در مورد زندگی آینده‌اش بود.

از ابتدای سال تحصیلی با هماهنگی اولیای دانش‌آموز و در جلسات مختلفی که توسط مشاور و عوامل اجرایی مدرسه و دبیران با والدین و خود دانش‌آموز گذاشته شد، مقرر گردید که استفاده از تلفن همراه و شبکه‌های مجازی به شرط استفاده درست در زمان مناسب و ارتباط با افراد مورد تأیید والدین، توسط دانش‌آموز صورت گیرد. یکی از این موارد استفاده، ارسال پیامک قبل از اوقات شرعی و یادآوری گرفتن وضو و آماده شدن برای خواندن نماز بود. او همچنین در روزهای تعطیل یا زمانی که از موضوعی نگران بود، می‌توانست با ارسال پیام و بیان دغدغه خود، نیاز خود به ارتباط و مصاحبت با دوستان را برطرف کند. در این روش در کنار استفاده از این فناوری و نیز ارتباط دوستانه با دانش‌آموز یادشده، مسئولیت‌های مختلفی در کلاس درس و مدرسه به او داده شد تا بتواند ارتباط صمیمی‌تری با دوستان و مربیان در مدرسه و خانه برقرار کند. نیز مقرر شد که حتماً پس از پایان مدت زمانی مشخص، تشویق‌هایی از طرف والدین و اولیای مدرسه از دانش‌آموز به عمل آید. با گذشت زمان، تغییرات مثبتی در رفتار او مشاهده شد، ولی موضوع مطرح‌شده زمان‌بر است و به ارتباط مستمر نیاز دارد تا بتوانیم استفاده صحیح از تلفن همراه و شبکه‌های مجازی را به وی آموزش دهیم و همچنین، خواندن نماز را در وجودش نهادینه سازیم. امیدواریم با ارتباط مداوم با دانش‌آموز یاد شده، آثار مثبتی را در رفتار و کردارش مشاهده کنیم. در یکی از جلسات حضوری

و ارتباط دوستانه‌ای که با وی داشتیم، به این موضوع پی بردیم که او با توجه به شرایطی که دارد، گاهی مایل است نماز بخواند، بهانه‌گیری نکند و رفتارهای مثبت و به دور از پرخاشگری از خود بروز دهد. سعی کردیم فلسفه شکر نعمت‌های خدا را با زبان ساده و صمیمی برایش بیان کنیم و متذکر شویم همان‌گونه که ما در قبال زحمات‌های پدر و مادر، مربیان و دوستان خود از آن‌ها تقدیر و تشکر می‌کنیم، بر ما واجب است که شکرگزار کسی باشیم که همه نعمت‌ها را بدون هیچ چشم‌داشتی برای ما آفریده است. از او خواستیم که در هنگام بروز رفتارهای خشم‌آلود حتماً ذکر بگوید و سجده خدا را به جا بیاورد که یکی از درمان‌های مؤثر در جهت کنترل عصبانیت است و برای فرونشاندن این آتش شیطانی از خدای مهربان یاری بجوید. گفتن ذکرهای مختلف به‌ویژه صلوات، اعوذ بالله من الشیطان الرجیم، لاحول و لا قوه الا بالله العلی العظیم، آیة الکرسی و ... را به او آموزش دادیم و یادآور شدیم که این اذکار می‌توانند به آرامش او کمک کنند. طی مدت کوتاهی که از این دو روش استفاده کردیم، تأثیرات مثبت و تغییراتی در رفتار او را مشاهده نمودیم. برای مثال، در روزهای اخیر مشاهده کردیم که دانش‌آموز مورد نظر به دنبال متن آیة الکرسی است. با اینکه از نظر ذهنی و هوش بهر ۵۰ تا ۷۰، یادگیری این آیه‌های قرآن به‌صورت حفظی برای او مشکل است، با تشویق‌های صورت‌گرفته هم در این سال تحصیلی و هم در سال‌های قبل، تلاش می‌کند این امر مهم عملی شود. او درصدد آن است که تغییرات تدریجی و مثبت خود را به‌صورت غیرمستقیم به ما مربیان گوشزد کند. ما هم تمام تلاش خود را برای تحقق این اهداف به کار می‌گیریم و خدا را به خاطر افتخار خدمت به این بهشتیان روی زمین شاکریم.

منبع:

۱. بشیر، حسن و محمدصادق افراسیابی، ۱۳۹۱، شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان، تحقیقات فرهنگی، (۵) - ۶۲ - ۳۱